



”

Васильченко Л., Шацька Н. Дистанційне (онлайн) навчання у закладах ЗСО: проблеми, виклики, рішення. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2022. Том 10, № 7. С. 19-24. DOI: 10.31110/2616-650X-vol10i7-003

Vasilchenko L., Shatska N. Dystantsiine (onlain) navchannia u zakladakh ZSO: problemy, vyklyky, rishennia [Distance (online) education in institutions of general secondary education: problems, challenges, solutions]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2022. Vol. 10, No 7. S. 19-24. DOI: 10.31110/2616-650X-vol10i7-003

УДК 378.4.091:004

DOI: 10.31110/2616-650X-vol10i7-003

Лілія ВАСИЛЬЧЕНКО

Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»

Запорізької обласної ради, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-5392-048X>

liliwasil@gmail.com

Наталія ШАЦЬКА

Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»

Запорізької обласної ради, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-6482-8435>

nchac@ukr.net

ДИСТАНЦІЙНЕ (ОНЛАЙН) НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ЗСО: ПРОБЛЕМИ, ВИКЛИКИ, РІШЕННЯ

Анотація. Військові дії на теренах України призвели до активного запровадження дистанційної форми навчання в закладах освіти практично на всій території нашої країни. Метою статті є аналіз основних принципів нормативного забезпечення та досвіду реалізації онлайн-навчання як однієї із форм дистанційного навчання здобувачів освіти середньої ланки. На даному етапі переважає саме така форма передачі знань і спілкування з учнями, бо у значній більшості закладів освіти вважають, що така конфігурація надання знань є більш ефективною, оскільки є можливість контролювати присутність здобувачів освіти на занятті та організовувати інтерактивну взаємодію. Онлайн-анкетування проводилося протягом вересня-жовтня 2022 року з метою визначення думки педагогів Запорізького регіону про організацію онлайн-навчання здобувачів освіти за дистанційною формою навчання. В опитуванні взяло участь 146 педагогів області, які працюють у міських (61%) та сільських (39%) закладах освіти; 78% опитаних викладають у школах, 22% – у гімназіях. Також було проведено опитування здобувачів освіти Запорізького регіону (включаючи ТПО) 90 осіб (міські заклади загальної середньої освіти – 84%, сільські – 16%). 72 % опитаних учителів, які працюють зараз в умовах воєнного часу, відповіли, що їм незручно виконувати навчальне навантаження в умовах реального часу. 87 % опитаних школярів відповіли, що уроки в ZOOM є виснажливішими, ніж очні. Отже, викладачам і учням важко перебувати надмірну кількість часу перед комп'ютером. Проаналізовані аспекти реалізації дистанційного (онлайн) навчання у Запорізькому регіоні та співставлення з ситуацією в інших областях показали, що педагоги різних частин України у більшій чи меншій мірі зіткнулися зі схожими труднощами й варто віднайти оптимальні шляхи їх подолання. Робимо висновок, що наразі, можливо, кращою формою надання освіти є гібридне навчання – коли педагог зустрічається із дітьми в синхроні (наприклад на відеоконференції) і водночас застосовує асинхронне навчання. У статті розглянуто питання дотримання нормативних документів щодо провадження онлайн-навчання. У подальшому вважаємо за потрібне дослідити оптимальні форми й методи проведення онлайн-уроку.

Ключові слова: дистанційне навчання; онлайн-навчання; синхронне навчання; санітарні норми.

Lilia VASILCHENKO

Municipal Institution "Zaporizhzhia Regional Institute of Continuing Pedagogical Education"

of Zaporizhzhia Regional Council, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-5392-048X>

liliwasil@gmail.com

Nataliia SHATSKA

Municipal Institution "Zaporizhzhia Regional Institute of Continuing Pedagogical Education"

of Zaporizhzhia Regional Council, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-6482-8435>

nchac@ukr.net

DISTANCE (ONLINE) EDUCATION IN INSTITUTIONS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION: PROBLEMS, CHALLENGES, SOLUTIONS

Abstract. Military actions on the territory of Ukraine led to the active introduction of distance education in educational institutions almost throughout the territory of our country. The purpose of the article is to analyze the main principles of regulatory support and the experience of implementing online education as one of the forms of distance learning for secondary education students. At this stage, this form of teaching and communication with students prevails, because the vast majority of educational institutions believe that this configuration of knowledge provision is more effective, since it is possible to control the presence of students in class and organize interactive interaction. The online survey was conducted during September-October 2022 with the aim of determining the opinion of teachers of the Zaporizhzhia region about the organization of online learning for students in the distance form of education. The survey was attended by 146 teachers of the region working in urban (61%) and rural (39%) educational institutions; 78% of respondents teach in schools, 22% - in gymnasiums. A survey of 90 people (including vocational training) was conducted among applicants for education in the Zaporizhzhia region (urban institutions of general

secondary education - 84%, rural - 16%). 72% of the interviewed teachers, who are currently working in wartime conditions, answered that it is inconvenient for them to carry out the teaching load in real-time conditions. 87% of the surveyed school students answered that lessons in ZOOM are more exhausting than face-to-face ones. Therefore, it is difficult for teachers and students to spend an excessive amount of time in front of the computer. The analyzed aspects of the implementation of distance (online) education in the Zaporizhzhia region and the comparison with the situation in other regions showed that teachers in different parts of Ukraine faced similar difficulties to a greater or lesser extent and it is worth finding optimal ways to overcome them. We conclude that currently, perhaps the best form of education is hybrid learning - when a teacher meets with children synchronously (for example, on a video conference) and simultaneously uses asynchronous learning. The article examines the issue of compliance with regulatory documents regarding the conduct of online education. In the future, we consider it necessary to investigate the optimal forms and methods of conducting an online lesson.

Keywords: distance learning; online learning; synchronous learning; sanitary standards.

Постановка проблеми. У сьогоднішніх умовах розвитку освіти на часі особлива форма навчання – дистанційна. Якщо до недавнього часу ми говорили про змішану форму навчання, то зараз вона є менш актуальною. Причини, що призвели до такого стану речей зрозумілі: військові дії на теренах України, ракетно-бомбові атаки, загроза можливих пошкоджень критичної інфраструктури, відключення електрики, а також відсутність можливості у багатьох закладах освіти організованого перебування здобувачів освіти у сховищах тощо.

За повідомленням міністра освіти і науки Сергія Шкарлета станом на 25 жовтня 2022 року в українських школах навчаються 3 млн. 930 тисяч учнів, з яких 2 млн. 238 тисяч – дистанційно. Загалом освітній процес відбувається у 12 916 школах: 6 330 працюють в онлайн-режимі, 3 503 перебувають на змішаній формі, 3 083 – у традиційному форматі [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато науковців зверталися до розгляду основ дистанційного навчання, способів і форм передачі інформації реципієнту, а також онлайн-навчання. Андреев А., Богачков Ю., Данильченко В., Кухаренко В., Хуторський А., Малюкова І., Морзе Н. та ін. (Розгляд концептуальних положень про дистанційне навчання); Кухаренко В., Бондаренко В. (Екстрене дистанційне навчання в Україні), Васильченко Л., Шацька Н. (Досвід реалізації дистанційного навчання в умовах пандемії), Ніколаєнко Я. (Електронне освітнє середовище: світові тенденції розвитку онлайн-освіти), Воротникова І., Дементієвська Н., Пасічник О. (Методика взаємодії з учнями під час дистанційного навчання: синхронна взаємодія) та ін.

Під час дослідження деяких основ дистанційного навчання виникло питання розгляду однієї із його форм – синхронного (онлайн) навчання та його недоліків упровадження у реальний освітній процес, а також спроба знайти оптимальні рішення щодо покращення взаємодії учителя і здобувача освіти з метою передачі та одержання знань відповідно.

Мета статті – проаналізувати паралельно основні принципи нормативного забезпечення та досвід реалізації онлайн-навчання як однієї із форм дистанційного навчання здобувачів освіти середньої ланки.

Методи дослідження: вивчення нормативної бази щодо організації дистанційного навчання, аналіз та узагальнення педагогічної та методичної літератури, кількісний та якісний аналіз результатів опитування учасників освітнього процесу за дистанційною формою навчання (онлайн).

Виклад нового матеріалу. Звернемося до деяких понять, тлумачення яких будемо використовувати в подальшому.

Дистанційна форма здобуття освіти – це індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Синхронний режим – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники одночасно перебувають в електронному освітньому середовищі або спілкуються за допомогою засобів аудіо-, відео конференції [7].

Онлайн-навчання – це форма віддаленого у просторі одержання освіти, яка наслідую очне навчання, проте має й свої нюанси та особливості.

На даному етапі переважає саме така форма передачі знань і спілкування з учнями, бо у значній більшості закладів освіти вважають, що така конфігурація надання знань є більш ефективною, оскільки є можливість контролювати присутність здобувачів освіти на занятті, можна здійснювати опитування у вимірі реального часу (онлайн-тестування), організовувати інтерактивні вправи, демонструвати презентації, відеоматеріали тощо. Проте є й недоліки, які полягають у тому, що ті здобувачі освіти, які не змогли через ряд причин вийти в ефір, залишаються поза навчальним процесом або вчителю треба дублювати інформацію, яка була подана на уроці.

Підтвердженням переваги синхронного (онлайн) навчання в освітньому процесі свідчать результати опитування, яке було проведене обласним науково-методичним центром моніторингу Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради (КЗ «ЗОІППО» ЗОР) [9]. У анкетуванні брали участь батьки здобувачів освіти

Запорізької області, загальна кількість опитаних батьків – 9919, узагальнення їхніх відповідей на запитання анкети розподілилися наступним чином.

За відповідями батьків, найпопулярнішими засобами комунікації між дітьми та вчителями є засоби відеозв'язку 78%, месенджери 51%, телефонний зв'язок 48%. Менш популярними є електронна пошта 33% та соціальні мережі 25%. Особисті зустрічі відмітили 5% респондентів, і відсутність комунікації 1% (запитання 4):

4. Укажіть засоби комунікації між дитиною та вчителями закладу освіти:

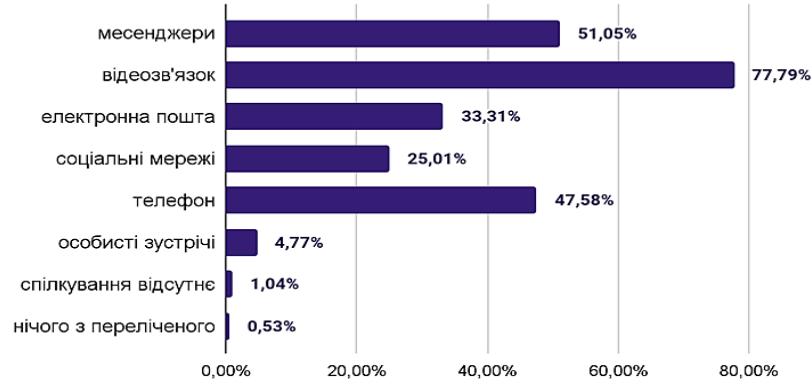


Рис. 1. Результати анкетування батьків учнів

Найефективнішим засобом комунікації між вчителями та дітьми під час дистанційної форми навчання батьки вважають відеозв'язок 44% або особисті зустрічі 36%, набагато менше месенджери 8% та телефон 7%. Соціальні мережі та електронну пошту до ефективних засобів комунікації віднесли 3% та 1% відповідно (запитання 6):

6. На Вашу думку, який засіб комунікації між учителями та дітьми є найефективнішим?

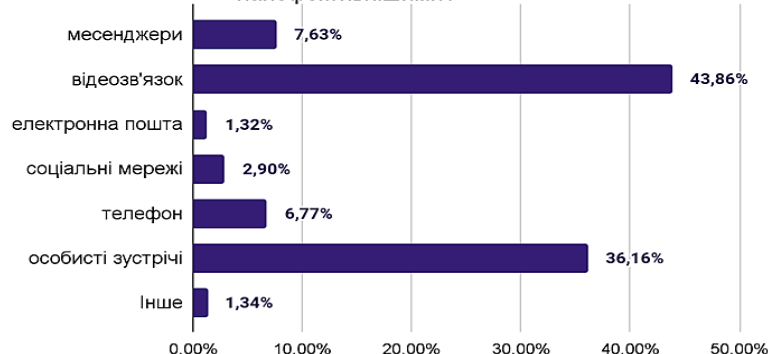


Рис. 2. Результати анкетування батьків учнів

Як бачимо, під час освітнього процесу перевага надається спілкуванню онлайн, отже воно повинно бути організоване відповідно до норм, зазначених у документах щодо організації дистанційної форми навчання.

Зупинимось на деяких важливих елементах нормативного забезпечення.

Статтею 57¹ Закону України «Про освіту» здобувачам освіти, працівникам закладів освіти, установ освіти, наукових установ, у тому числі тим, які в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану в Україні чи окремих її місцевостях, оголошених у встановленому порядку (особливий період), були вимушені змінити місце проживання (перебування), залишити робоче місце, місце навчання, незалежно від місця їх проживання (перебування) на час особливого періоду гарантується, зокрема, організація освітнього процесу в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників [3].

Відповідно до пунктів 6 розділу I, пунктів 3, 5 розділу IV «Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти» заклад освіти у рамках власної автономії має можливість «визначати в освітній(их) програмі(ах) закладу освіти форми організації освітнього процесу для забезпечення дистанційного навчання (навчальні заняття, консультації, вебінари, онлайн форуми, віртуальні екскурсії тощо); обирати (схвалювати педагогічною радою закладу освіти) конкретні електронні освітні платформи, онлайн сервіси та інструменти, за допомогою яких організовується

освітній процес під час дистанційного навчання (Moodle, Google Classroom, Zoom тощо). Такий вибір полегшує учасникам освітнього процесу за дистанційною формою організацію навчання та користування відповідними електронними ресурсами (перш за все, учням). Водночас педагогічні працівники обирають форми, методи і засоби дистанційного навчання, а також визначають доцільність проведення конкретного навчального заняття в синхронному або асинхронному режимі. Такі дії педагогічних працівників не потребують погодження/схвалення» [5]. Проте у більшості закладів освіти вимагається проведення тільки онлайн-занять, хоча при цьому заклад освіти має діяти в інтересах дитини.

Отже, здобувачі освіти повинні бути заздалегідь поінформованими про форму проведення заняття: синхронно чи асинхронно і у якому застосунку мають знайти розкриття теми поточного заняття. Опитування свідчить, що: знають, у якій формі буде проводитися урок – 61%, одержують інформацію у день заняття – 18%, щоразу відбуваються неочікувані зміни (без поважної причини) – 21%.

Онлайн-анкетування проводилося протягом вересня-жовтня 2022 року з метою визначення думки педагогів Запорізького регіону про організацію онлайн-навчання здобувачів освіти за дистанційною формою навчання. В опитуванні взяло участь 146 педагогів області, які працюють у міських (61%) та сільських (39%) закладах освіти; 78% опитаних викладають у школах, 22% – у гімназіях. Також було проведено опитування здобувачів освіти Запорізького регіону (включаючи ТПО) 90 осіб (міські заклади загальної середньої освіти – 84%, сільські – 16%).

72 відсотки опитаних учителів, які працюють зараз в умовах воєнного часу, відповіли, що їм незручно виконувати навчальне навантаження в умовах реального часу. Названо причини: перебої зі світлом у викладача та учнів; рішення педагогічної ради закладу освіти проводити онлайн-уроки 45 хвилин (всупереч санітарному регламенту); час перерви між заняттями 10-15 хв., що не дає можливості викладачу перепочити, переключитися на іншу тему заняття, особливо, якщо треба провести 4-5 уроків за день, що призводить до психологічної втоми та професійного вигорання.

87 відсотків опитаних школярів відповіли, що уроки в ZOOM є виснажливішими, ніж очні. Дуже важко перебувати по 45 хвилин за гаджетом декілька разів підряд: є стомлення очей, відбувається перенасичення зоровою інформацією, важко утримувати увагу, особливо тоді, коли вчитель подає інформацію у формі вербального повідомлення, а не дослідження. Отже, викладачам і учням важко перебувати надмірну кількість часу перед комп'ютером.

При такій формі проведення занять порушується п. 7 розділу 1 «Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти»: «Педагогічні працівники самостійно визначають режим (синхронний або асинхронний) проведення окремих навчальних занять. При цьому не менше 30 відсотків навчального часу, передбаченого освітньою програмою закладу освіти, організовується в синхронному режимі (решта навчального часу організовується в асинхронному режимі)» [7]. Також у п. 9 розділу 1 зазначається, що «організація освітнього процесу під час дистанційного навчання здійснюється з дотриманням вимог, ... санітарних правил і норм (щодо формування розкладу навчальних занять, рухової активності, вправ для очей, безперервної тривалості навчальної діяльності з технічними засобами навчання, тривалості виконання завдань для самопідготовки у позанавчальний час)» [7].

Розклад уроків

I семестр

№	Години	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця	С
1	8 : 30	Матем.	Укр. мова	Англ. мова	Матем.	Укр. мова	
2	9 : 45	Англ. мова	Матем.	Біол. мова	Англ. мова	Англ. мова	
3	10 : 30	Іст. джер.	Англ. мова	Біол. мова	Біол. мова	Матем.	
4	11 : 35	Укр. мова	Фізич. мова	Матем.	Англ. мова	Фіз.-пр.	
5	12 : 30	Укр. літ.	Історія	Інформат.	Фізич. мова	Здоров'я літ.	
6	13 : 35	Фіз.-пр.	Здоров'я літ.	Фіз.-пр.	Укр. мова	Біологія	
7	14 : 30				Укр. літ.		
8	15 : 40						

Додаткові заняття

Рис. 3. Приклад розкладу уроків 5 клас однієї з київських шкіл (анонімно, за бажанням батьків)

Результати опитування свідчать, що розклад занять укладається з порушенням норм у частині тривалості уроку. За санітарними нормами при використанні комп'ютерної техніки на уроках безперервна тривалість занять безпосередньо з відеодисплейним терміналом для учнів 5-6 класів становить два навчальних заняття по 45 хв. або три – по 35 хв., або чотири – по 25 хв. Повідомлення МОЗ від 9 вересня 2022 року [8].

Проведене опитування дало змогу з'ясувати причини недостатньо кваліфікованого проведення онлайн-навчання.

На запитання анкети, чи проходили ви підвищення кваліфікації щодо проведення онлайн-занять, 86 відсотків респондентів відповіли – ні. Причини ми вбачаємо у наступних відповідях на запитання анкети:

- чи знаєте ви про можливість підвищити кваліфікацію у ОІППО. Так – 80%;
- чи знаєте ви про проведення тренінгів у ОІППО. Так – 33%;
- чи знаєте ви про проведення навчальних вебінарів на платформі «EdPro», «Якість освіти», «На урок», «Всеосвіта», освітнього центру «Школа успіху» тощо. Так – 28%;
- чи знаєте ви про наявність методичних груп у соціальних мережах (н-д, фейсбук). Так – 37%;
- чи займаєтеся ви самоосвітою з означеного напрямку. Так – 34 %.

Зрозуміло, що планове підвищення кваліфікації здійснюється раз на 5 років, у міжкурсовий період педагог щорічно має набрати орієнтовно 30 годин сертифікованих занять, проте основними причинами відсутності самоосвіти з означеного напрямку було названо: часта відсутність мережі інтернет – 42%, мало вільного часу – 79%, не зареєстровані в соціальній мережі – 51%, не знають, де знайти інформацію про тренінги – 68%.

У «Положенні про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти» чітко прописано, що «засновник і керівник закладу освіти забезпечують організаційну та методичну підтримку педагогічних працівників для реалізації дистанційного навчання (пункт 12 розділу І). У рамках такої підтримки може бути організовано навчання з оволодіння навичками роботи з електронними ресурсами, ефективними методиками дистанційного навчання» [7].

Розглянувши публікації в пресі, проаналізувавши дописи у методичних групах у соціальних мережах, батьківських чатах, ми прийшли до висновку, що схожі проблеми виникають і у викладачів та здобувачів освіти інших регіонів країни (Н-д, Сокол І. Аналіз проблем дистанційного навчання. Власний погляд / портал громадських експертів «Освітня політика». 03.11.22. URL: <http://education-ua.org/ua/component/content/article/12-articles/1417-analiz-problem-distantsijnogo-navchannya-vlasnij-poglyad?fbclid=IwAR1WCGVY36Zw22EHUXd0oyutFaNSe3sEfQDYH4SQhdT9MgPuba2J4CAp63U>; а також: <https://life.pravda.com.ua/projects/majbutnje-shkoly/2020/11/10/242946/>; <https://life.pravda.com.ua/projects/majbutnje-shkoly/2020/10/5/242550/>; <http://osvita.ua/news/polls/87650/> та ін.).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Освітня Запорізького регіону приклали максимум зусиль для організації навчального процесу в умовах воєнного часу. Проаналізовані аспекти реалізації дистанційного (онлайн) навчання у Запорізькому регіоні та співставлення з ситуацією в інших областях показали, що педагоги різних частин України у більшій чи меншій мірі зіткнулися зі схожими труднощами й варто віднайти оптимальні шляхи їх подолання.

1. Слід з'ясувати мету запровадження дистанційного (асинхронного чи синхронного навчання) у закладі загальної середньої освіти.

2. Визначитися з платформами, на яких буде проходити дистанційне навчання.

3. Визначитися з технологіями дистанційного навчання (комплекс освітніх технологій (технології розвивального, проєктного, змішаного, диференційованого, програмованого, модульного навчання тощо), а також інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій, що дають можливість реалізувати процес дистанційного навчання в закладах освіти) [7].

4. Суворо дотримуватися норм санітарного регламенту.

5. Для покращення якості підвищення кваліфікації педагогів підтримувати зв'язок із ОІППО, організовувати навчання ІКТ, на засіданнях методичних об'єднань розглядати актуальні питання дистанційного (онлайн-навчання), його форми, методи, особливості проведення.

6. Розробити режим роботи та правила комунікації для вчителів і для учнів (час для уроків, для виконання та надсилання завдань, час для підготовки до уроків).

7. Формуючи розклад занять на час дистанційного навчання, найбільш доцільно комбінувати різні режими взаємодій: синхронний, асинхронний, з використанням як доступних підручників, посібників, робочих зошитів, так і онлайн-ресурсів та сервісів. Вирішуючи, яким каналом комунікації варто скористатись у тому чи іншому випадку, варто враховувати наявність та доступність якісного інтернет-сигналу в усіх учасників групи, а також можливі перешкоди в доступі до цифрової техніки, зокрема за жорстким розкладом [6].

8. Використовувати окремі, актуальні наразі, рекомендації, надані листом МОН від 16.04.2020 № 1/9-213 «Щодо проведення підсумкового оцінювання та організованого завершення 2019-2020 навчального року» у частині планування кількості та обсягу завдань та контрольних заходів, з урахуванням принципу здоров'язбереження, запобігаючи емоційному, ментальному та фізичному перевантаженню учнів; забезпечити всім учням доступ до навчальних матеріалів та завдань шляхом використання різних засобів обміну інформацією; укласти графік дистанційних перевірок робіт та усних опитувань з метою недопущення перевантаження учнів і раціонального використання часу [4].

Робимо висновок, що наразі, можливо, кращою формою надання освіти є гібридне навчання – коли педагог зустрічається із дітьми в синхроні (наприклад на відеоконференції) і водночас застосовує асинхронне навчання. Таким чином учитель має можливість у межах 20 хвилин поспілкуватися зі здобувачами освіти, а інші 25 хвилин використовуються здобувачами освіти для опанування теоретичного матеріалу, розміщеного у підручнику або друкованому зошиті, виконання тренувальних завдань на закріплення розглянутого матеріалу. Така побудова навчального процесу дає можливість школяру спланувати свій час.

Ми розглянули питання дотримання нормативних документів щодо провадження онлайн-навчання. У подальшому вважаємо за потрібне дослідити оптимальні форми й методи проведення онлайн-уроку.

Список використаних джерел

1. Більше половини школярів навчаються дистанційно. URL: <https://osvita.ua/school/87638/>
2. Закон України «Про освіту». Стаття 57. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Закон України «Про освіту». Стаття 9, п. 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Лист МОН від 16.04.2020 № 1/9-213 «Щодо проведення підсумкового оцінювання та організованого завершення 2019-2020 навчального року». URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/72975/
5. Лист МОН України № 1/9-609 від 02 листопада 2020 року «Щодо організації дистанційного навчання». URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/77298/
6. Організація дистанційного навчання в школі: методичні рекомендації. Травень, 2020, с.63. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf?fbclid=IwAR3a960I4ijaP0HJMj_TaPjl4pI-CVOeFBmrtFx1D12ESsjaCO_jz4pNigAg
7. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>
8. Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти: наказ МОЗ України від 25.09.2020 р. № 2205. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text>
9. Результати анкетування батьків. URL: https://docs.google.com/document/d/1yf8ZPZ2EKqCfJnqafX7Hsk_Clr2UQih5VEkg-l2mdQs/edit

References

1. *More than half of students study remotely*. URL: <https://osvita.ua/school/87638/>
2. *The Law of Ukraine «About education»*. Article 57. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. *The Law of Ukraine «About education»*. Article 9, par. 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Decree of the Ministry of Education and Culture of Ukraine from 16.04.2020 № 1/9-213 «*Regarding the final evaluation and the organized completion of the 2019-2020 academic year*». URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/72975/
5. Decree of the Ministry of Education and Culture of Ukraine № 1/9-609 from 02 November 2020 «*Regarding the organization of distance learning*». URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/77298/
6. *Methodical recommendations for the organization of distance learning at school*. Traven, 2020, p.63. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf?fbclid=IwAR3a960I4ijaP0HJMj_TaPjl4pI-CVOeFBmrtFx1D12ESsjaCO_jz4pNigAg
7. *Regulations on the distance form of obtaining a complete general secondary education*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>
8. *On the approval of the Sanitary Regulations for general secondary education institutions: decree of the Ministry of Health of Ukraine* from 25.09.2020 p. № 2205. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text>
9. *Results of parents' survey*. URL: https://docs.google.com/document/d/1yf8ZPZ2EKqCfJnqafX7Hsk_Clr2UQih5VEkg-l2mdQs/edit